

Amateka Ahishwe y'Umurongo wa Mirongo Ine — Umubare wa Makumyabiri n'Icyenda

Ezekiyeli Umubare wa Cumi

Jeff Pippenger

2026-08-31

Mu gitabo cya Ezekiyeli harimo imirongo myinshi y'ubuhanuzi itangaje kandi y'ingenzi, hamwe n'ukuri kwinshi. Mu bishushanyo bya Bibiliya by'abahanuzi bari mu rusengero, Ezekiyeli ni we, kurusha abandi bose, ugaragaza inziga ziri mu zindi nziga. Izo nziga, nk'uko Mushiki wacu White abivuga, zigereranya imikoranire ikomeye y'ibikorwa by'abantu, igaragaza uruhererekane rw'ibyabaye mu gihe cy'imvura y'itumba rya nyuma. Ibyo byabaye bigaragazwa n'uwo muhanuzi igihe yabaye umwe mu bagize ubuhanuzi, mu mugani wakinishijwe mu bikorwa, nk'igihe Ezekiyeli aryama ku rubavu rwe rw'ibumoso hanyuma ku rw'iburyo, mu ishusho yo mu gice cya kane yerekeye kugotwa kwa Yerusalemu. Hari kandi amatariki cumi n'atatu yihariye ashira ku murongo amateka ya Ezekiyeli, kandi muri ubwo buryo agatanga ibimenyetso by'inzira by'igihe cy'imvura y'itumba rya nyuma, igihe ab'ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bashyirwaho ikimenyetso. Hari ukuri gutambutswa hatifashishijwe amatariki gusa, ahubwo no binyuze mu mibare nka cumi na karindwi, cumi n'icyenda, makumyabiri n'atanu, mirongo irindwi, mirongo ine, magana atatu na mirongo cyenda, kandi by'umwihariko, mirongo itatu. Undi mubare ushobora kuba ari wo mubare w'ingenzi kuruta indi yose mu gitabo cya Ezekiyeli ni umubare w'ijana na mirongo itanu. Nyamara umubare w'ijana na mirongo itanu ntuboneka mu gitabo cya Ezekiyeli. Ariko kandi, umurongo ku wundi murongo—urahari.

Umubare ijana na mirongo itanu ushyizwe mu buryo bw'ubuhanuzi mu murongo w'igotwa, kandi igotwa ni umurongo wihariye w'ubuhanuzi; cyangwa, niba mubishaka, igotwa ni uruziga. Umurongo w'amateka y'ubuhanuzi uzahora ugira alufa na omega, kandi kubera ibyo, ibiranga alufa na omega bigomba kugaragazwa ku ntangiriro no ku iherezo by'uwo murongo, bitaba ibyo ntuba ukiri umurongo. Icyabaye alufa cy'igotwa cyari urupfu rw'umugore wa Ezekiyeli, kandi iherezo ry'igotwa ryari urupfu rw'umugeni wa Kristo, nk'uko bigaragazwa no kurimbuka kwa Yerusalemu.

Nanjye Yohana mbona umudugudu wera, Yerusalemu nshya, umanuka uva mu ijuru, uturutse ku Mana, uteguwe nk'umugeni urimbishirijwe umugabo we. Numva ijwi riranga rivuye mu ijuru rivuga riti: Dore ihema ry'Imana riri kumwe n'abantu, kandi izaturana na bo, na bo bazaba ubwoko bwayo, kandi Imana ubwayo izabana na bo, ibe Imana yabo. Kandi Imana izahanagura amarira yose ku maso yabo; kandi urupfu ntiruzabaho ukundi, kandi agahinda ntikazabaho, no kurira ntibizabaho, kandi kubabara na byo ntibizabaho ukundi: kuko ibya mbere byose bishizeho. Uwari wicaye kuri ya ntebe y'ubwami aravuga ati: Dore, byose ndabihindura bishya. Arongerera arambwira ati: Andika, kuko aya magambo ari ayo kwizerwa n'ay'ukuri. Arambwira ati: Birarangiye. Ndi Alufa na Omega, intangiriro n'iherezo. Ufite inyota nzamuha ku isoko y'amazi y'ubugingo ku buntu. Unesha azaragwa byose; nanjye nzaba

Imana ye, na we azaba umwana wanjye. Ariko abanyabwoba, n’abatizera, n’abanyangeso mbi, n’abicanyi, n’abasambanyi, n’abarozi, n’abasenga ibishushanyo, n’abanyabinyoma bose, umugabane wabo uzaba mu nyanja yaka umuriro n’amazuku: ari ko rupfu rwa kabiri. Maze umwe wo muri ba bamarayika barindwi bari bafite za nzabya ndwi zuzuyemo ibyago birindwi bya nyuma araza arambwira ati: Ngwino, nkwereke umugeni, umugore w’Umwana w’intama. Ibyahishuwe 21:2–9.

Umugore wa Ezekiyeli apfa mu itangira ry’ikorwa ryo kugota umudugudu, kandi aho ngaho avugwa ko ari “icyifuzo cy’amaso” ya Ezekiyeli; kandi mu kurimburwa kwa Yerusalemu kuvugwa muri uwo mutwe umwe, Yerusalemu havugwa ko ari “icyifuzo cy’amaso” ya Isirayeli.

Nuko mu mwaka wa cyenda, mu kwezi kwa cumi, ku munsu wa cumi w’ukwezi, ijambo ry’Uwiteka rinzaho, riravuga riti, ... Hanyuma ijambo ry’Uwiteka rinzaho, riravuga riti: Mwana w’umuntu, dore ngiye kugukura icyo amaso yawe yishimira nkigikubita; nyamara ntuzarire kandi ntuzaboroge, kandi amarira yawe ntazatembera. Wihangane utaka, ntukorere uwapfuye icyunamo, ihambire ku mutwe wawe igitambaro cyawe, kandi wambare inkweto zawe mu birenge byawe, kandi ntugapfuke iminwa yawe, kandi ntukarye ibyokurya by’abantu. Nuko mbwira abantu mu gitondo; maze nimugoroba umugore wanjye arapfa; kandi nkora mu gitondo nk’uko nategetswe. Maze abantu barambaza bati: Mbese ntiwatubwira icyo ibyo bintu bitubwiyeho, ko ubikora utyo?

Maze ndabasubiza nti: Ijambo ry’Uwiteka ryangejejeho riti: Vugana n’inzu ya Isirayeli uti: Uku ni ko Uwiteka Imana avuga iti: Dore ngiye guhumanya ahera hanjye, ari ho bwiza bw’imbaraga zanyu, icyo amaso zanyu yifuza, n’icyo umutima wanyu ubabazwa na cyo; kandi abahungu banyu n’abakobwa banyu mwasize bazicishwa inkota. Namwe muzagira nk’uko nagize: ntimuzitwikira iminwa zanyu, kandi ntimuzarya umutsima w’abantu. Kandi ibitambaro byanyu byo mu mutwe bizaba ku mitwe zanyu, n’inkweto zanyu zibe ku birenge byanyu: ntimuzarira cyangwa ngo murire; ahubwo muziyongagiza kubera gukiranirwa kwanyu, kandi muzaborogera hagati zanyu ubwanyu.

Nuko Ezekiyeli azababera ikimenyetso: nk’uko yakoze ibyo byose, ni ko namwe muzakora; kandi nibimara kuba, muzamenya yuko ndi Uwiteka Imana. Kandi nawe, wa mwana w’umuntu we, mbese ku munsu nzabakuraho imbaraga zabo, umunezero w’ikuzo ryabo, icyo amaso yabo yifuza, n’icyo umutima wabo uhanga amaso, ari bo bahungu babo n’abakobwa babo, mbese kuri uwo munsu uwarokotse ntazaza aho uri kugira ngo abyumvishe amatwi yawe? Kuri uwo munsu akanwa kawe kazakingurirwa uwo warokotse, kandi uzavuga, ntuzongera kuba ikiragi ukundi; kandi uzababera ikimenyetso, na bo bazamenya yuko ndi Uwiteka. Ezekiyeli 24:1, 15–27.

Intangiriro y’ukugota ni urupfu rw’icyifuzo cya Ezekiyeli, kandi iherezo ryayo ni urupfu rw’icyifuzo cya Isirayeli.

Kumva, Ariko Ntimwumve

Hari incuro eshanu aho abakuru cyangwa abantu bagaragazwa mu buryo runaka nk’abateze amatwi Ezekiyeli. Muri Ezekiyeli 8:1, abakuru b’u Buyuda bicara imbere ye. Muri Ezekiyeli 14:1

abakuru baza bicara imbere ye. Muri Ezekiye 20:1 abakuru ba Isirayeli baza kubaza Uwiteka. Muri Ezekiye 37:18, Imana ibwira Ezekiye iki: “Nuko abana b’ubwoko bwawe nibakubwira bati: Mbese ntuzatwereka icyo ibyo bisobanura?” Mu gice cya makumyabiri na kane abantu babaza mu buryo butaziguye bati: “Mbese ntuzatubwira icyo ibyo bintu bitubwiyeho, ko ukora utyo?” Muri izo ngero eshanu zose, abakuru cyangwa abantu bari mu mimerere ya Lawodikiya.

Nuko aravugaga ati: Genda ubwire ubu bwoko uti: Nimwumve rwose, ariko ntumuzasobanukirwe; kandi nimurebe rwose, ariko ntumuzamenya. Ute isindwe umutima w’ubu bwoko, uremere amatwi yabwo, uhumye amaso yabwo; kugira ngo butarebeshe amaso yabwo, kandi butumveshe amatwi yabwo, kandi butamenyeshe umutima wabwo, maze ngo buhinduke buke. Yesaya 6:9, 10.

Amajwi atanu agaragaza abantu bumva ariko batumva, n’amajwi atanu agaragaza abantu bareba ariko batabona, ahura n’intambwe eshanu z’abanga kubona no kumva mu buhamya bwa Yesaya.

Ariko ijamba ry’Uwiteka kuri bo ryabaye itegeko ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hano bikeya, na hariya bikeya; kugira ngo bagende, basubire inyuma bagwe, bavunagurwe, batezwe umutego, kandi bafatwe. Yesaya 28:13.

Kandi benshi muri bo bazasitara, bagwe, bavunagurwe, bafatwe mu mutego, kandi bagafatwa. Yesaya 8:15.

Ibimenyetso

Mu gice cya makumyabiri na kane cya Ezekiye, igihe gitangirira ku kugotwa k’umugi no ku rupfu rw’umugore wa Ezekiye—icyifuzo cy’amaso ye—kirangirira ku rupfu rwa Yerusalemu—icyifuzo cy’amaso ya Isirayeli. Icyo gihe cy’umwaka n’igice cyo kugotwa kikubiyemo ikimenyetso cya Alufa na Omega, kandi icyo gihe gitangira kandi kikirangirana n’ikimenyetso. Nk’uko biri muri Ezekiye makumyabiri na kane, Yesu agaragaza ikimenyetso cyo kugotwa muri Matayo makumyabiri na kane.

Amagambo ya Kristo yari yaravugiye imbere y’imbaga y’abantu benshi; ariko igihe yari ari wenyine, Petero, Yohana, Yakobo na Andereya bamusanga aho yari yicaye ku Musozi wa Elayono. Baramubwira bati: “Tubwire, ibyo bizaba ryari? Kandi ni iki kizaba ikimenyetso cyo kuza kwawe n’icy’imperuka y’isi?” Yesu ntiyasubije abigishwa be afata ukwitarura kurimbuka kwa Yerusalemu n’umunsi ukomeye wo kuza kwe. Yavangiranyije ibisobanuro by’ibyo bintu byombi. Iyo aza guhishurira abigishwa be iby’ahazaza nk’uko yabibonaga, ntibari kubasha kwihanganira ibyo bareba. Kubagiririra imbabazi ni byo byatumye ahuriza hamwe ibisobanuro by’izo ngorane ebyiri zikomeye, abasigira bo ubwabo kwigira ku busobanuro bwabyo. Igihe yavugaga ku kurimbuka kwa Yerusalemu, amagambo ye y’ubuhanuzi yarenze kure iyo mpamvu agera ku muriro wa nyuma wo kuri uwo munsi Umwami azahagurukira aya mu mwanya we kugira ngo ahane isi ubugome bwayo, ubwo isi izahishura amaraso yayo kandi ntizongere gutwikira abishwe bayo. Iyi nyigisho yose ntiyatangiye abigishwa bonyine, ahubwo yanatangiye abazabaho mu bihe bya nyuma by’amateka y’iyi si.

Kristo ahindukirira abigishwa be, aravuga ati: “Mwite ku buryo hatagira umuntu ubayobya. Kuko benshi bazaza mu izina Ryanjye, bavuga bati: Ni jye Kristo; kandi bazayobya benshi.” Mesiya benshi b’ibinyoma bazaboneka, bavuga ko bakora ibitangaza, kandi batangaza yuko igihe cyo gukizwa kw’ishyamba ry’Abayuda cyageze. Abo bazayobya benshi. Amagambo ya Kristo yarasohoye. Hagati y’urupfu Rwe no kugotwa kwa Yerusalemu habonetse mesiya benshi b’ibinyoma. Ariko iri burira ryahawe n’ababaho muri iki gihe cy’isi na bo. Uburyo bwo kuyobya bwakoreshejwe mbere yo kurimbuka kwa Yerusalemu bwakoreshejwe mu bihe byose, kandi buzongera bukoreshwe.

“Kandi muzumva iby’intambara n’amakuru y’intambara: murebe neza ntimuhagarike umutima: kuko ibyo byose bigomba kuba, ariko iherezo ntiriragera.’ Mbere y’irimbuka rya Yerusalemu, abantu baharaniraga ubutegetsi bw’ikirenga. Abami b’abami baricwaga. Abatekerezwaga ko bahagaze hafi cyane y’intebe y’ubwami baricwaga. Habayeho intambara n’amakuru y’intambara. ‘Ibyo byose bigomba kuba,’ ni ko Kristo yavuze, ‘ariko iherezo [ry’ishyamba ry’Abayahudi nk’ishyamba] ntiriragera. Kuko ishyamba rizatera irindi shyamba, n’ubwami butere ubundi bwami: kandi hazabaho inzara, n’indwara z’ibyorezo, n’imitingito y’isi ahantu hatandukanye. Ibyo byose ni intangiriro y’umubabaro.’ Kristo yaravuze ati, Uko abarabi babona ibi bimenyetso, bazavuga ko ari imanza z’Imana ku mahanga azira ko afashe ubwoko Bwayo bwatoranyijwe mu bubata. Bazavuga ko ibyo bimenyetso ari ikimenyetso cyo kuza kwa Mesiya. Ntimuyobe; ni intangiriro y’imanza Ze. Abantu birebye ubwabo. Ntibihanywe kandi ntibahindukiriye Imana kugira ngo mbakize. Ibimenyetso bavuga ko ari ibimenyetso byo kubohorwa kwabo mu bubata ni ibimenyetso by’irimbuka ryabo.” The Desire of Ages, 628.

Igitero cyo kugota Yerusalemu mu mwaka wa 66 cyari gikubiyemo ikimenyetso cy’uko Roma yashyize ibendera zayo mu rugo rw’Ubuturo bwera. icyo Yesu yavuze ku byabaye mu gihe cyo kuva mu wa 66 kugeza mu wa 70 cyahuje kurimbuka kwabaye mu mwaka wa 70 no Kugaruka kwe kwa Kabiri; kandi hari ikimenyetso gifitanye isano no Kugaruka kwe kwa Kabiri.

Bidatinze amaso yacu yerekeza iburasirazuba, kuko hari hamenetse igicu gito cy’umukara, kingana hafi n’igice cy’ubunini bw’ikirenga cy’umuntu, kandi twese twari tuzi ko icyo ari Ikimenyetso cy’Umwana w’Umuntu.” The Day Star, 1846.

Intangiriro n’iherezo by’amateka yo mu myaka ya 66 kugeza kuri 70 nyuma ya Kristo birimo ikimenyetso gifitanye isano n’intangiriro ry’igoswa n’irimbuka ry’umurwa, gihura n’ikimenyetso cya alufa na omega cy’urupfu rw’icyifuzo cy’amaso mu 587 mbere ya Kristo no mu 586 mbere ya Kristo.

Amateka y’igihe cy’umwaka umwe n’igice cy’igoswa ni “ikimenyetso” cy’iminsi y’imperuka. Abakobwa b’abapfapfa bagereranywa mu mateka ya Ezekiyeli bafite icyo bahura na cyo mu mateka y’abakobwa b’abanyabwenge babonye ikimenyetso cy’igoswa mu mwaka wa 66 bagahungira ahari umutekano. Iryo goswa ry’umwaka umwe n’igice ni ryo kimenyetso kigaragaza amatsinda abiri y’abaramyi. Itsinda rimwe rizasobanukirwa icyo kimenyetso, irindi tsinda na ryo, ryagereranyijwe na Yesaya nk’“benshi,” ntirizabona cyangwa ngo ryumve.

Benshi n'Abakeya

Maze umwami abwira abagaragu ati: “Nimumubohe amaboko n’amaguru, mumujyane, mumujugunye mu mwijima w’inyuma; ni ho hazaba kurira no guhekenya amenyo. Kuko abahamagawe ari benshi, ariko abatoranyijwe ni bake.” Matayo 22:13, 14.

Nuko ab’inyuma bazaba aba mbere, n’aba mbere bazaba ab’inyuma; kuko benshi bahamagawe, ariko bake ni bo batoranyijwe. Matayo 20:16.

Kubona no Kumva

Mu gitabo cya Ezekiyeli harimo imigani itanu yakoreshejwe mu bikorwa, kandi nanone hari inshuro eshanu Ezekiyeli yabwiye abatware n’ubwoko. Izo nzigo ebyiri zigaragaza ba bakobwa batanu b’abapfapfa banga “kubona” kandi banga “kumva.” Banga kubona cyangwa kumva ubumenyi bwongerewe igihe Yesu, we nk’Intare yo mu muryango wa Yuda, akuraho ibimenyetso ku Ijambo rye ry’ubuhanuzi.

Isi izabona kandi izumva

Yemwe mwese mutuye mu isi, namwe mwese muba ku butaka, nimurebe igihe azamurira ibendera ku misozi; kandi nimwumve igihe azavuzza impanda. Yesaya 18:3.

Kandi kuri uwo munsu abatwumva bazumva amagambo yo mu gitabo, kandi amaso y’impumyi azareba aya mu kizima no mu mwijima. Yesaya 29:18.

Abantu Banjye B’abapfapfa n’Ababura Ubwenge Nta Bumenyi Bafite

Nzageza ryari kubona ibendera, no kumva ijwi ry’impanda? Kuko ubwoko bwanjye ari ubupfapfa, ntibwanzu; ni abana b’abapfapfa, kandi nta bwenge bafite: bazi ubwenge bwo gukora ibibi, ariko gukora ibyiza ntibabifitiye ubumenyi. Yeremiya 4:21, 22.

Mumenyeshe ibi mu nzu ya Yakobo, mubitangarize i Buyuda, muti: Nimwumve ibi noneho, mwa bwoko bw’abapfapfa, kandi butagira ubwenge; mufite amaso, ariko ntimubona; mufite amatwi, ariko ntimwumva. Yeremiya 5:20, 21.

Inzu y’Ubugome

Ijambo ry’Uwiteka na ryo ringeraho, rirambwira riti: Mwana w’umuntu, utuye hagati y’inzu y’abagome b’ibygomeke, bafite amaso yo kureba ariko ntibarebe; bafite amatwi yo kumva ariko ntibumve; kuko ari inzu y’ibygomeke. Ezekiyeli 12:1, 2.

Ni yo mpamvu mbabwirira mu migani, kuko bareba ntibabone, kandi bumva ntibumve, habe no gusobanukirwa ntibabisobanukirwe. Kandi muri bo ni ho ubuhanuzi bwa Yesaya busohorera, buvuga buti: Nimwumva muzumva, nyamara ntimuzasobanukirwa; kandi nimureba muzareba, nyamara ntimuzabona. Kuko umutima w’ubu bwoko warinangiye, kandi amatwi yabo yabaye ibipfamatwi, n’amaso yabo bayahumye; kugira ngo batabona n’amaso yabo, kandi batwumva n’amatwi yabo, kandi batasobanukirwa n’umutima wabo, maze ngo bahinduke, nanjye mbakize.

Ariko hahirwa amaso yanyu, kuko abona; n’amatwi yanyu, kuko yumva. Kuko ni ukuri ndababwira yuko abahanuzi benshi n’abakiranutsi bifuje kubona ibyo mwebwe mubona, ntibabibona; no kumva ibyo mwebwe mwumva, ntibabyumva. Matayo 13:13–17.

Inzira za Kera

Uku ni ko Uwiteka avuga ati: Nimuhagarare mu nzira, murebe, mubaze inzira za kera, aho inzira nziza iri, maze muyigendemo; ni bwo muzabona uburuhukiro bw’ubugingo bwanyu. Ariko bo baravuga bati: Ntituzayigendamo. Kandi nabashyiriyeho abarinzi, mvuga nti: Nimwumve ijwi ry’impanda. Ariko bo baravuga bati: Ntituzaryumva. Yeremiya 6:16, 17.

Ubutumwa bwo mu 1840–1844

“Ubutumwa bwose bwatanzwe kuva mu 1840 kugeza mu 1844 bugomba kongera gutangazwa n’imbaraga ubu, kuko hari abantu benshi bayobye. Ubutumwa bugomba kugera ku matorero yose.

“Kristo yaravuze ati: ‘Hahirwa amaso yanyu, kuko abona; n’amatwi yanyu, kuko yumva. Ni ukuri ndababwira yuko abahanuzi benshi n’abakiranutsi bifuje kubona ibyo mureba, ariko ntibabibona; no kumva ibyo mwumva, ariko ntibabyumva’ [Matayo 13:16, 17]. Hahirwa amaso yabonye ibyabonwe mu 1843 no mu 1844.”

“Ubutumwa bwaratanzwe. Kandi ntihakagombye kubaho gutinda mu kubusubiramo, kuko ibimenyetso by’ibihe biri gusohozwa; umurimo wo kurangiza ugomba gukorwa. Umurimo ukomeye uzakorwa mu gihe gito. Vuba ubutumwa buzahabwa ku bw’igeno ry’Imana, bukure bugere ku gutaka gukomeye. Maze Daniyeli azahagarara mu mugabane we, kugira ngo atange ubuhamya bwe.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Ikimenyetso cy’Igota

Mu gitabo cya Ezekiyeli habonekamo inshuro eshanu aho “yakinnye” umugani w’ikigereranyo abantu banze kubona, kandi nanone habonekamo inshuro eshanu aho “yavuganye” n’abo bantu banze kumva. Abahamya babiri b’umugani wakinwe n’uwo kuvuga bashyikirijwe abageni batanu b’abapfu. Umwe muri iyo migani yakinwe, uri mu gice cya kane, ugereranya “ikimenyetso” cyo kugotwa k’umurwa, gitanga umuburo w’irimbuka rigiye kuza. Ubutumwa bwa Ezekiyeli ni ubutumwa bugenewe Lawodikiya.

“Ikimenyetso” cyahawe i Lawodikiya ni ‘ikimenyetso cy’igotwa’, kandi igotwa ryo mu minsi y’imperuka rigereranywa n’abahamya benshi. Ikimenyetso rukumbi Abayahudi bo mu gihe cya Kristo bahawe cyari ikimenyetso cya Yona, ugereranya umugani w’ubuhanuzi wakinweho w’iminsi itatu yamaze mu nda y’urufi runini.

Nuko bamwe mu banditsi n’Abafarisayo baramusubiza bati: Mwigisha, turashaka kubona ikimenyetso kiguturutseho. Ariko arabasubiza arababwira ati: Igihe kibi kandi cy’ubusambanyi gishaka ikimenyetso; kandi nta kindi kimenyetso kizagihabwa keretse ikimenyetso cy’umuhanuzi Yona. Kuko nk’uko Yona yamaze iminsi itatu n’amajoro atatu mu nda y’urufi runini, ni ko n’Umwana w’umuntu azamara iminsi itatu n’amajoro atatu mu mutima w’isi.

Matayo 12:38–40.

Ikimenyetso cya Yona

Ikimenyetso cya Yona cyari umugani wakoze mu bikorwa ugaragaza umuzuko uva mu rupfu. Yohana ahagarariye ukuri nk’uko, kuko yajugunywe mu nkono y’amavuta abira, ariko ayivamo ari muzima. Daniyeli mu rwobo rw’intare na ba batatu b’intwari mu itanura rya Nebukadinezari bahagarariye umuzuko uva mu rupfu. Bose bahagarariye ba bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bazurwa mu Byahishuwe igice cya cumi na kimwe.

“Ubu ibitekerezo by’Umukiza bwongeye kuva ku gutekereza ibyahise n’ibizaza. Mu gihe abantu bageragezaga gusobanura ibyo bari babonye n’ibyo bari bumvise bakurikije uko byari byabakoze ku mitima, no hakurikijwe umucyo bari bafite, ‘Yesu aramusubiza ati: Iryo jwi ntirya ku bwanjye, ahubwo ryaje ku bwanyu.’ Ibyo byari gihamya isumba izindi z’ubumesiya bwe, ikimenyetso cya Se ko Yesu yari yavuze ukuri, kandi ko yari Umwana w’Imana. Mbese Abayuda bazatera umugongo ubu buhamya buturutse mu Ijuru risumba ayandi? Igihe kimwe bari barabajije Umukiza bati: Ni iki kimenyetso utwerekana ngo tukibone twizere? Ibimenyetso bitabarika byari byaratanze mu murimo wa Kristo wose; nyamara bari barahumye amaso yabo kandi banangira imitima yabo kugira ngo batemera guhamirizwa ukuri. Igitangaza kiruta ibindi byose cyo kuzura kwa Lazaro nticyabakuye mu kutizera kwabo, ahubwo cyabuzuzemo urwango rwiyoungereye; none kandi ubwo Se yari amaze kuvuga, kandi bakaba batari bagishobora gusaba ikindi kimenyetso, imitima yabo ntiyororeshyijwe kandi bakomeza kwanga kwizera.” Spirit of Prophecy, volume 3, 79.

Lazaro yari ikimenyetso cy’umuzuko nk’uko byagaragajwe na Yona igihe yari mu nda y’urufi. Ijwi rya Data rifitanye isano na Lazaro wazutse rihagarariye ihuriro ry’Ubumana n’ubumuntu, ari bwo koko kamere ya Kristo, we wishyizeho umubiri wa kimuntu. Ihuzwa ry’Ubumana n’ubumuntu ni ibendera ry’abihumbi ijana na mirongo ine na bine, kandi Lazaro ni ikimenyetso cy’imbaraga z’umuzuko zisohozwa ubumwe bw’Umuremyi n’icyaremwe.

“Binyuze mu kuzura kwa Lazaro, benshi bayobowe kwizera Yesu. Byari umugambi w’Imana ko Lazaro apfa kandi agashyirwa mu mva mbere y’uko Umukiza ahagera. Kuzura kwa Lazaro kwari igitangaza gikomeye kuruta ibindi Kristo yakozwe, kandi kubera cyo benshi bahimbaza Imana.” *Manuscript Releases*, igitabo cya 21, 111.

Lazaro ni we wayoboye kwinjira kw’intsinzi i Yerusalemu, kandi yari “ikimenyetso” kizima cy’umuzuko ushushanywa na Yona.

“Lazaro, umubiri we wari waratangiye kubora mu gituro, ariko ubu akaba yaranezererwaga mu mbaraga z’ubugabo bw’ikuzo, ni we wayoboye inyamaswa Umukiza yari ahetsweho.” The Desire of Ages, 572.

Kwinjira k’Umwami guhuza n’iteraniro ryo mu nkambi rya Exeter, ari ryo ryari isohozwa rya mbere rya wa mugani w’inkumi icumi, bityo bikahuza “ikimenyetso” cya Yona na Lazaro n’isohozwa rya nyuma kandi ritunganye ry’itangazwa ry’ubutumwa bugira buti: “Dore Umukwe araje!”

“Nkunze kenshi kugereranywa n’umugani w’abakobwa cumi b’isugi, batanu muri bo bari abanyabwenge, na batanu ari abapfu. Uyu mugani warasohoye kandi uzasohora uko wakabaye kose, kuko ufite ishyirwa mu bikorwa ryihariye ry’iki gihe, kandi, nk’ubutumwa bw’umumarayika wa gatatu, warasohoye kandi uzakomeza kuba ukuri kw’iki gihe kugeza ku mperuka y’igihe.” Review and Herald, 19 Kanama 1890.

Yona, Lazaro na Samuel Snow kuhagera batinze mu materaniro y’ingando y’i Exeter bihura n’“ikimenyetso cy’igoswe” cya Ezekiyeli. Lazaro yayoboye Kristo amwinjiza i Yerusalemu ari ku ndogobe.

“Bates yari umwe mu bayobozi b’ingenzi mu nama y’amahema yabereye i Exeter (New Hampshire) muri Kanama 1844, ubwo ‘ijwi ry’ukuri ryo mu gicuku’ ryatangizwaga bwa mbere. Uko byagenze, Bates ni we wari umubwiriza wari watoranyijwe kuyobora gahunda yo muri icyo gitondo muri icyo nama y’amahema. Yashishikarizaga abamwumvaga gukomeza kuba indahemuka kandi akabizeza atuje ko Imana yari irimo kubagerageza gusa, ko bari mu gihe cyo gutegereza, n’ibitekerezo bisa na byo, ubwo Samuel S. Snow yageraga muri icyo nama y’amahema ahetse ifarashi. Amaze kwicara iruhande rwa mushiki we, Madamu John Couch, Snow yongeye gushimangira ukwizera kwe ko Kristo yari kuzaboneka mu gihe cyagenwe. Madamu Couch, akozwe ku mutima cyane, yatunguye abari aho ahaguruka maze aratangaza ati, ‘Dore umuntu ufite ubutumwa buvuye ku Mana!’” Leroy Froom, *The Prophetic Faith of our Fathers*, volume 4, 549.

Muri Mata 1521, Martin Luther yagiye mu Nteko ya Worms mu igare rikururwa n’ifarashi, aho yanze imigenzo n’amasakaramentu bya papa maze aravuga ati: “Keretse nemejwe n’ubuhamya bw’Ibyanditswe Byera cyangwa n’impamvu isobanutse neza... sinshobora kandi sinzemera kwihakana na gato, kuko kujya ku ruhande runyuranye n’umutimanama bidatekanye kandi bidatunganye. Hano ni ho mpagaze. Nta kindi nabasha gukora. Imana impe ubufasha. Amen.”

Nk’uko Abafarisayo barwanyije ukwiyinjira kwa Kristo kwo kunesha, ni ko n’ubutegetsu bwa papa bwarwanyije ukwiyinjira kwa Luteri. Hanyuma Luteri ahindura izina rye (ikimenyetso cy’ishyirwaho ikimenyetso) maze ahishya kure mu gihe yahinduriraga Isezerano Rishya mu rurimi rw’Ikidage. Uko yigaragaje mu Nteko y’i Worms kwashushanyaga Gutaka kwa Saa sita z’ijoro kwatumye hatangazwa itegeko ry’urupfu rivuye ku bayobozi b’icyo gihe b’iyobokamana na leta, bityo bikaba byashushanyaga itegeko ryo ku Cyumweru. Nyuma y’amezi icumi yihishe ku izina rya “Junker Jörg” iterabwoba ryaturukaga ku bayobozi ryari ryahindutse, ahanini rikaba ryari rishingiye ku bibazo bibiri bya gisirikare byari byugarije Charles V wangiritse. Ibyo byago bibiri bya gisirikare byari Ubufaransa n’Isilamu, bishushanyaga ihuriro rimwe ritagatifu rya sosiyalisimu n’Isilamu muri iki gihe rihanganye n’inyokomuntu.

“Umurimo w’Imana ukorerwa mu isi, uko ibihe bisimburana, ugaragaza isano itangaje isa muri buri vugurura rikomeye cyangwa mu muryango w’idini. Amahame y’uko Imana ikorana n’abantu ahora ari amwe iteka. Imigendekere ikomeye yo muri iki gihe ifite icyo ihuriyeho n’iyo mu bihe byahise, kandi ibyo itorero ryanyuzemo mu bihe bya kera bifite amasomo y’agaciro gakomeye ku gihe cyacu.” *The Great Controversy*, 343.

Indogobe yari iyobowe na Lazaro yazanye Kristo i Yerusalemu, igare rikururwa n'ifarashi rizana Luteri ku Nteko ya Worms, kandi ifarashi izana Snow mu nama y'inkambi ya Exeter, bityo indogobe n'ifarashi, byombi byo mu muryango wa "Equidae" wo mu bwoko bwa "Equus," bigaragazwa nk'ikimenyetso cy'ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku.

Nezerwa cyane, wa mukobwa wa Siyoni we; rangurura ijwi, wa mukobwa wa Yerusalemu we: dore, Umwami wawe araje agusanga: ni umukiranutsi kandi azanye agakiza; yicishije bugufi, kandi ahetswe n'indogobe, ndetse n'icyana cyayo, ikimasa cy'indogobe. Zekariya 9:9.

Ikimenyetso cy'ubutumwa bw'Imborogo yo mu Gicuku ni ukuza kw'indogobe cyangwa ifarashi, byombi bikaba ibimenyetso bya Isilamu. Intumwa yatoranyijwe y'ubutumwa nyakuri bw'imborogo yo mu gicuku yaje igendera ku ifarashi, bihuye no kuza kwa Kristo agendera ku indogobe. "Kugotwa" ko mu minsi y'imperuka kurangwa no gusohora kw'icyo Ellen White yagaragaje, ko umujyi wa Nashville ugomba gukubitwa n'"imipira y'umuriro."

Ni kuki ugotwa gutangirira ku mipira y'umuriro ya Nashville? Mbese ni uko Islam ihagarariwe n'indogobe n'ifarashi mu Ijambo ry'ubuhanuzi ry'Imana?

Simuruna

Umwami Nero atangira ikimenyetso cy'Itorero rya Simuruna igihe umujyi wa Roma watwikwaga mu mwaka wa 64. Iryo taliki riranga itangira ry'itotezwa ry'Itorero rya Gikristo ryakozwe mu gihe cy'imyaka magana abiri na mirongo itanu, risozwa n'Iteka rya Milani mu mwaka wa 313. Ishyirwaho ry'igishushanyo cy'inyamaswa rihagarariye ikimenyetso cya alfa gitangiza igihe gisozwa n'ikimenyetso cya omega gihagarariwe n'ikirango cy'inyamaswa mu itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Icyo gihe kigaragazwa nk'igitangirana n'"amateka."

"Niba umusomyi yifuza gusobanukirwa ibikoresho bizakoreshwa muri ya ntambara iri hafi kuza, icyamukwira ni ugukurikirana amateka y'uburyo Roma yakoresheje kugira ngo igere kuri icyo ntego mu bihe byashize. Niba yifuza kumenya uko abapapiste n'Abaporotesitanti bishyize hamwe bazagenza abanga inyigisho zabo z'imihango, narebe umwuka Roma yagaragaje ku byerekeye Isabato n'abayirwaniye."

"Amateka y'abami, inama nkuru rusange z'itorero, n'amategeko y'itorero yashyigikiwe n'ububasha bw'isi, ni byo byabaye intambwe uwo munsu mukuru wa gipagani wifashishije kugira ngo ugere ku mwanya w'icyubahiro mu isi ya Gikristo. Igipimo cya mbere cyashyizwe ahagaragara gihatira abantu kuruhuka ku Cyumweru cyari itegeko ryashyizweho na Konsitantino. (A.D. 321; reba inyandiko y'umugereka ku ipaji ya 53.) Iri teka ryategekaga abatuye mu mijyi kuruhuka ku 'munsi w'izuba wubahwa,' ariko rikemerera abatuye mu cyaro gukomeza imirimo yabo y'ubuhinzi. Nubwo mu by'ukuri ryari itegeko rya gipagani, umwami w'abami yarishyize mu bikorwa nyuma yo kwemera Ubukristo mu izina gusa." The Great Controversy, 574.

Itegeko rya mbere ry'ubwami ryanze ihinduka riva ku itorero rya Simuruna rijya ku itorero rya Perugamo ryari Itegeko rya Milan ryo mu mwaka wa 313. Ryagereranyaga intambwe ya mbere yagejeje ku itegeko rya mbere ry'Icyumweru ryo mu mwaka wa 321. Kurimbura kwa

Yerusalemu gushushanya itegeko ry'Icyumweru, kandi abahamya babiri b'ubuhanuzi bagaragaza igotwa ryabanje kubaho mbere y'ukurimburwa. Ayo magotwa yombi ahagarariwe n'igotwa rya gatatu rya Babuloni ryo mu 587 BC n'igotwa rya kabiri rya Roma ryo mu mwaka wa 70, yerekana ko ikimenyetso kibanziriza ikimenyetso cy'itegeko ry'Icyumweru—ari igotwa ry'ubuhanuzi.

Nebukadinezari yagose Yerusalemu, ahera kuri Yehoyakimu, hanyuma kuri Yehoyakini, maze amaherezo kuri Sedekiya. Cestiyo yagose uwo murwa mu mwaka wa 66, kandi asohozza ikimenyetso Yesu yari yarahaye itorero, nk'uko no kugotwa kwa gatatu ko mu 587 mbere ya Kristo kwari gufite ikimenyetso cy'urupfu rw'umugore wa Ezekiyeli. Ikimenyetso nyobozi kibanziriza kurimbuka kwa Yerusalemu ni ukugotwa, kandi ni na cyo "kimenyetso." Ikimenyetso nyobozi cyabanjirije itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu 321 cyari Iteka rya Milan, aho habereye kwimuka kuva ku itorero (Simuruna) ridafite gucirwaho iteka rijya muri Perugamo, ikimenyetso cy'itorero ryacogoye mu kwemera.

Bityo Itegeko rya Milan ni intangiriro y'igoswe rya gihanuzi, kandi ni n'ikimenyetso. Kandi rinagaragaza aho urugendo rw'Abalayodikiya rw'abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ruhindukira rukinjira mu rugendo rw'Abafiladelifiya rw'abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Filadelifiya na Simuruna bigereranya amatorero yonyine abiri mu matorero arindwi yo mu Ibyahishuwe adafite gucirwaho iteka. Iyi ngingo na yo igaragaza iyo mpinduka nk'impinduka y'itorero rirwana rikajya mu itorero rinesha. Iyo mpinduka ihura n'Itegeko rya Milani, aho urugendo rwo mu minsi y'imperuka rw'abo ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ruba iryo torero rya munani, ari ryo riva muri arindwi. Filadelifiya na Simuruna na bwo ni yo matorero yonyine abiri ahatana n'abavuga ko ari Abayahudi, nyamara mu by'ukuri bakaba ari abo mu isinagogi ya Satani.

Iyo ntera y'ikirango yo mu 313 na yo ihura n'ikoraniro ry'inkambi ryabereye i Exeter kuva ku wa 12 kugeza ku wa 17 Kanama 1844. Iryo koraniro ry'inkambi rimaze kurangira, ubutumwa bwakwirakwiye ku nkombe z'iburasirazuba bwa Leta Zunze Ubumwe za Amerika nk'umuhengeri ukomeye, kugeza ubwo urugi rwafungirwaga ku wa 22 Ukwakira 1844.

"Nk'umuhengeri munini, uwo mug movementi wakwiriye igihugu cyose. Wavuye mu muji uja mu wundi, uva mu mudugudu uja mu wundi, unagera no mu turere tw'icyaro twitaruye, kugeza ubwo ubwoko bw'Imana bwari butegereje bwakangutse byuzuye. Ubugombe n'ubuyobe byazimangiye imbere y'iri tangazo nk'uko urubura rwo mu gitondo rushonga imbere y'izuba rirashe. Abizera babonye gushidikanya kwabo n'ukumirwa kwabo bivanwaho, maze ibyiringiro n'ubutwari byuzura imitima yabo. Uyu murimo wari udafite izo kurengera urugero zikunda kugaragara igihe haba hariho ibiyumvo by'umuntu bitwarwa n'ishyamba ridafite ubuyobozi bw'Ijambo n'Umwuka by'Imana. Wari umeze nk'ibihe byo kwicisha bugufi no kugarukira Uwitwaga byakurikiraga ubutumwa bwo gucyaha bwatangwaga n'abagaragu Be muri Isirayeli ya kera. Wari ufite ibimenyetso biranga umurimo w'Imana mu bihe byose. Nta munezero mwinshi w'akanya gato wari uhari, ahubwo hariho kwisuzuma kwimbitse k'umutima, kwatura ibyaha, no kwitandukanya n'iby'isi. Kwitegura guhura n'Umwami ni byo byari umutwari w'imitima yari mu mubabaro ukomeye. Hariho gusenga

ubudasiba no kwiye gurira Imana nta cyo wizigamye.” The Great Controversy, 400, 401.

Urugi rwafunzwe ku wa 22 Ukwakira 1844 ni ikigereranyo cy’itegeko rya ku Cyumweru rizaza vuba, kandi ikimenyetso cy’inzira cyabanjirije urwo rugi rwafunzwe ku wa 22 Ukwakira ni iteraniro ryo mu nkambi rya Exeter. Bityo rero, iteraniro ryo mu nkambi rya Exeter rihura n’Iteka rya Milan. Kandi na none rihura no kwinjira kwa Kristo kw’intsinzi.

“Induru yo mu gicuku ntiyashingirwaga cyane ku mpaka, nubwo ibihamya byo mu Byanditswe Byera byari bisobanutse kandi bidashidikanywaho. Yagendanaga n’imbaraga zisunikira imbere zakoraga ku bugingo. Nta gushidikanya kwabagaho, nta kubaza. Igihe Kristo yinjiranaga intsinzi i Yerusalemu, abantu bari bateraniye hamwe baturutse mu mpande zose z’igihugu bazanywe no kwizihiza umunsi mukuru, bisukiranyaga ku Musozi wa Elayono; maze ubwo bifatanyaga n’igiterane cy’abantu bari baherekeje Yesu, bafatwaga n’umwete n’ishyaka by’icyo gihe, kandi bagafasha kongera urusaku rw’ijwi ruvuga ruti: ‘Hahirwa uza mu izina ry’Umwami!’ [Matayo 21:9.] Ni ko n’abatizeraga bari buzuye amateraniro y’Abadiventisiti—bamwe bazanywe n’amatsiko, abandi bazanywe gusa no gushinyagurira—bumvaga imbaraga zemeza zari ziherekeje ubutumwa bugira buti: ‘Dore, Umukwe araje!’” Spirit of Prophecy, volume 4, 250.

Itegeko rya Milan ryerekana igotwa rya gihanuzi ryagereranyijwe na Nebukadinezari mu mwaka wa 587 mbere ya Kristo na Sestiyo mu mwaka wa 66. Ayo magotwa yombi yatumye Yerusalemu irimburwa mu mwaka wa 586 mbere ya Kristo no mu wa 70, uko bikurikirana. Igotwa rya Sestiyo ryarangiye, maze nyuma y’imyaka itatu n’igice igotwa risubukurwa ku ngoma ya Tito, bityo ritanga igihe cya gihanuzi gitangirana n’umutegetsu w’Umuroma wa alufa kandi kigasozwa n’umutegetsu wa omega. Iyo myaka itatu n’igice igereranya gukandagirirwa kwa Yerusalemu n’ubupapa, n’itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza igihe uruguma rwica rw’ubupapa ruzakira maze rwongere gutegeka indi myaka itatu n’igice y’ikigereranyo.

Ariko urugo rwo hanze rw’urusengeru ururambuke, kandi nturupime; kuko rwahawe abanyamahanga: kandi bazakandagira umurwa wera amezi mirongo ine n’abiri. Iyahishuwe 11:2.

Mu mwaka wa 538, hanyuma kandi no mu gihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru rizaza, ni ho gutangira kuribatira Yerusalemu bitangirira. Ayo mategeko yombi yo ku Cyumweru yashushanyijwe n’umwaka wa 321, igihe Konstantino Mukuru yashyiragaho itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru. Mu mwaka wa 538, ubupapa bwahawe ububasha bwo gutoteza (kuribatira) itorero ry’Imana mu gihe cy’imyaka itatu n’igice, nk’uko byagereranyijwe n’amateka yo kuva kuri Cestius kugeza kuri Titus. Mu mwaka wa 538, ubupapa bwashyizeho itegeko ryo ku Cyumweru mu Nama ya gatatu y’i Orleans. Itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza rigaragaza igihe ubupapa bwongeye guhabwa ububasha bwo kuribatira urusengeru (gutoteza).

313 igaragaza itegeko rya mbere ryagejeje ku itegeko rya mbere ryo ku Cyumweru mu 321. Hanyuma mu 330, ubwami bwagabanyijwe mu buryo bw’ubuhanuzi mo ibice by’iburasirazuba n’iburengerazuba, bityo bugaragaza iherezo rya omega ry’igihe cya kabiri cy’itotezwa rya gipapa ry’amezi mirongo ine n’abiri y’ikigereranyo—igihe cy’itotezwa no kuribatira cyatangiriye ku

itegeko rya alufa ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z’Amerika.

Maze marayika wa gatatu arabakurikirana, avuga n’ijwi rirenga ati: Nihagira umuntu usenga ya nyamaswa n’igishushanyo cyayo, akemera gushyirwaho ikimenyetso cyayo mu gahanga ke cyangwa mu kuboko kwe, na we azanywa ku nzoga z’uburakari bw’Imana, zisutswe zitavanze mu gikombe cy’umujinya wayo; kandi azababazwa n’umuriro n’amazuku imbere y’abamarayika bera no imbere y’Umwana w’Intama. Kandi umwotsi w’imibabaro yabo uzamuka iteka ryose; kandi abasenga ya nyamaswa n’igishushanyo cyayo, n’uwemera gushyirwaho ikimenyetso cy’izina ryayo, ntibazagira uburuhukiro ku manywa cyangwa nijoro. Aha ni ho kwihangana kw’abera kugaragarira: aha ni ho hari abakomeza amategeko y’Imana no kwizera kwa Yesu. Ibyahishuwe 14:9–12.

Ikibaya

Insobanuro y’Ikilatini y’izina “Milan” ni hagati mu kibaya. Hagati y’uburasirazuba n’uburengerazuba, mu mwaka wa 313, Constantine w’uburengerazuba yashatse ubumwe na Licinius w’uburasirazuba. Itegeko ryari rihagarariye umugambi wo guhuza uburasirazuba n’uburengerazuba, kandi ryemezwa n’ishyingiranwa ry’amasezerano, ubwo murumuna wa se wa Constantine, Constantia, yashyingirwaga Licinius. Nyamara nk’uko byagenze ku ishyingiranwa rya mbere ry’amasezerano rivugwa muri Daniyeli cumi n’umwe hagati y’Abaselewukide bo mu majyaruguru na Ptolomeyi wo mu majyepfo, iryo shyiringanwa ryari ryaragenewe kunanirwa, nk’uko wa mugani wa kera usohojwe uvuga uti: “iburasirazuba ni iburasirazuba, n’iburengerazuba ni iburengerazuba, kandi byombi ntibizigera bihura.”

Umwaka wa “330” uvugwa mu buryo butaziguye muri Daniyeli 11:24, 27 na 29. Ibi byinjiza imyaka cumi n’irindwi yo kuva mu wa 313 kugeza mu wa 330 mu murongo w’ubuhanuzi wa Daniyeli 11, kandi ku bw’itegeko ry’ubuhanuzi, bigaragaza ko ubwo bukwe bw’amasezerano hagati y’iburasirazuba n’iburengerazuba bwo mu wa 313 ari ikigereranyo gihwanye n’ubukwe bwa mbere bw’amasezerano buvugwa muri uwo mutwe umwe.

“Ubuhanuzi buri mu gice cya cumi na rimwe cya Daniyeli hafi bwarangiye gusohora uko bwakabaye. Byinshi mu mateka yabaye mu gusohozwa kw’ubu buhanuzi bizongera kubaho.” Manuscript Releases, nimeru 13, 394.

Antiyokusi II Theos, wategetse kuva mu mwaka wa 261–246 mbere ya Kristo, yirukanye umugore we wa mbere Lawodike I kugira ngo arongore Berenike, umukobwa wa Ptolémée II Philadelphus wo muri Egipta. Uwo mubano wari umwe mu ngingo z’amasezerano y’amahoro yarangiye Intambara ya Kabiri y’Abasiriya mu mwaka wa 252 mbere ya Kristo. Hanyuma, igihe Konstantino amaze gutsinda Licinius mu wa 324, uwo mubano warangiye, nk’uko n’ubukwe bwa Antiyokusi na Berenike bwarangiye, igihe Lawodike, umugore wa mbere, yaroze Antiyokusi mu mwaka wa 246 mbere ya Kristo. Ubwo bukwe bw’amasezerano bwari bwaranzwe iherezo ry’Intambara ya Kabiri y’Abasiriya, kandi iyicwa rya Antiyokusi, hanyuma n’irya Berenike, umwana we n’abari bamuherekeje bo muri Egipta, byaranze itangira ry’Intambara ya Gatatu y’Abasiriya. Ubukwe bw’amasezerano bwo mu wa 313 bwarangiye igihe cy’itotezwa gishushanywa n’itorero rya Simuruna, butangiza igihe cy’ubwumvikane bubi gishushanywa n’itorero rya Perugamo.

Ubukwe bwo mu ntangiriro y'amateka y'Abaseluside bwari ikigereranyo cy'ubukwe bw'amasezerano bwo ku iherezo ry'ubwami bw'Abaseluside, igihe Antiochus Mukuru yahaga umukobwa we Cleopatra I Ptolemy V Epiphanes. Ubwo bukwe bwabereye i Raphia mu mwaka wa 193 Mbere ya Kristo, ariko iryo huriro ryasenyutse bidatinze, nk'uko byagenze no ku bukwe bwa mbere bw'amasezerano hagati y'umwami w'amajyaruguru n'umwami w'amajyepfo. Ubukwe bw'amasezerano bwa alufa na omega bw'ubwami bw'Abaseluside, ni ikigereranyo cy'ubukwe bw'amasezerano buvugwa nyuma mu mateka y'ubuhanuzi yo muri Daniyeli cumi n'umwe, igihe Octavian yahaga mushiki we Octavia Minor Mark Antony mu mwaka wa 40 Mbere ya Kristo. Mark Antony na Octavian bari mu rugamba rwo guhatanira ubutegetsu ku bice by'uburasirazuba n'iby'uburengerazuba bya Roma, rwari rwaratangiye mu mwaka wa 44 Mbere ya Kristo, nyuma y'iyicwa rya Julius Caesar. Amasezerano y'i Brundisium yashyizweho muri ubwo bukwe mu mwaka wa 40 Mbere ya Kristo, maze nyuma y'imyaka umunani, mu mwaka wa 32 Mbere ya Kristo, Mark Antony yatandukanye na Octavia ku mugaragaro, bituma habaho intambara y'i Actium mu mwaka wa 31 Mbere ya Kristo, aho Mark Antony na Cleopatra bombi, (ari we Cleopatra wa nyuma rwose), baherukiye iherezo ryabo.

Amasezerano y'ubushyingiranwe ya omega y'ubwami bw'Abaseluside yazanye Cleopatra wa mbere, washushanyaga Cleopatra wa nyuma, kandi umurongo w'inkomoko ye ugakora ihuza n'amasezerano y'ubushyingiranwe ya alpha ya gihanuzi y'ubwami bw'Abaroma mu mwaka wa 40 Mbere ya Kristo. Ayo masezerano uko ari atatu y'ubushyingiranwe ashushanya amasezerano y'ubushyingiranwe y'Itegeko rya Milan. Itegeko rya Milan riranga itangira ry'igotwa rya gihanuzi, rigereranya ikimenyetso cya gihanuzi, riranga ihinduka ry'itorero rikiranuka rikaba itorero ridakiranuka, bityo rigahuza n'igih~~u~~ cy'uwa munani ukomoka kuri ba ndwi. Riranga amasezerano y'ubushyingiranwe arangiza intambara, kugeza ku isenyuka ry'ayo masezerano y'ubushyingiranwe binyuze mu gatanya, bityo rikaranga itangira ry'intambara. Mu bushyingiranwe bubiri bw'Abaroma, gatanya ituma ubwami bwunga ubumwe. 313 kandi iranga inama y'inkambi yabereye Exeter, aho gutangaza ubutumwa bw'Ubwo Gutaka kwa Saa Sita z'ijoro bitangirira kandi bikageza ku rugu rufunze rwo ku wa 22 Ukwakira.

Tuzakomeza kuzirikana kuri uku kuri mu nyandiko itaha.